
Kontrarevoluce průměrnosti

Kontrarevoluce průměrnosti

LIDOVÉ NOVINY

1.2.2012 Lidové noviny Strana 11 Názory, autor: JIŘÍ PŘIBÁŇ
ÚHEL POHLEDU

Radikální vysokoškolská reforma je nezbytná. Ministerstvo ale správné recepty nenabízí

V české společnosti již delší čas probíhá kontrarevoluce průměrnosti, jejíž součástí je likvidace talentů, porušování občanské i profesní autonomie a prosazování bezskrupulózních i bezpáteřných jedinců do mocenských funkcí. Vyhrocený spor mezi ministrem školství a akademickou obcí je jen jedním z mnoha příkladů tohoto nebezpečného pohybu, který je typický pro současný politický, ale zrovna tak i akademický provoz.

Tři předsudky Diskusi okolo věcného záměru reformy doprovází hned několik předsudků, kterých je třeba se co nejrychleji zbavit. Prvním je představa, že vysoké školy jsou státním majetkem a učitelský sbor jen státní zaměstnanci, kteří mají mlčet a pracovat. Možná překvapí, že v dnešní tzv. společnosti vzdělanosti mohou takto hloupé názory vyslovit i vysoce postavené osoby, ale potvrzuje se tak jen zdejší hluboce zakořeněný přístup ke vzdělaným vrstvám jako těm, kdo „studují za dělnické peníze“, a proto mají společnosti sloužit a být vděční.

Univerzitní nezávislost a samospráva přitom patří do genetické výbavy těchto institucí a v evropských dějinách se již od středověku míra politického despotismu poměřovala i mírou porušování akademických svobod. Jestliže například ministerstvo navrhuje, aby rektory jmenoval prezident a členy správních rad univerzit vláda, jedná se o bezprecedentní zásah do univerzitní autonomie, který by umožnil zkorumpovaným politickým elitám zplundrovat vysoké školy a prosazovat v nich své zájmy.

Druhý předsudek spočívá v představě, že nedostatek financování se vyřeší zavedením školného a vysoké školy se mají řídit jako soukromé firmy. Jistěže poskytování vysokoškolského vzdělání zdarma patřilo k těm výdobytkům sociálního státu, které v době masově nabízených učebních programů nelze obhájit ani ekonomicky, ani z hlediska sociální spravedlnosti. Toto vzdělávání není právem, ale privilegiem, které absolventům zajišťuje výhodnější ekonomické podmínky, a proto je nespravedlivé, aby z peněz chudších vrstev bylo dotováno vzdělávání budoucích bankovních expertů nebo obchodních právníků. Školné je ale proto třeba diferencovat a nižším příjmovým skupinám i některým profesím, například učitelům, zcela prominout. Půjčky pro studenty se nesmí stát další dojnou krávou pro banky, jak se to stalo například ve Spojených státech, kde studentský dluh představuje další z bublin, jejíž prasknutí hrozí nedozírnými sociálními a ekonomickými důsledky. Navíc je třeba zabránit tomu, aby vláda školné nezneužila k dalšímu snížení výdajů na již tak podvyživené univerzitní školství.

Třetí předsudek se potom týká nemalé části samotné univerzitní obce, která si v neutěšených ekonomických podmínkách našla vlastní způsoby přežití a myslí si, že stačí jen drobné kosmetické změny. Například možnost pravidelně hodnotit vědeckou činnost a kvalitou této činnosti podmiňovat financování univerzitních pracovišť by mohlo zvýšit úroveň české vědy i univerzitní výuky. Kontrarevoluce průměrnosti totiž probíhá i na samotných univerzitách. Je běžné, že učitelé mají hned několik grantů nebo pracovních úvazků na různých školách, kde učí stejnou látku, a pro samotné pedagogické povinnosti jim nezbyvá čas na vědeckou činnost. Máme příliš mnoho vysokých škol a nedostatek kvalifikovaných pedagogů, což v důsledku umožňuje tuto „pedagogickou promiskuitu“, která je ovšem obzvlášť pro mladší učitele existenčně nezbytná.

Cesta na evropský průměr Radikální vysokoškolská reforma je absolutně nezbytná, ale je třeba najít odvahu jasně pojmenovat příčiny a důsledky současné krize. Najde se ministr nebo premiér, který by řekl, že profesor má mít stejný plat jako poslanec, ale musí se absolutně věnovat pedagogické i vědecké práci na své domovské fakultě? A najde se vláda, která by slíbila financovat české univerzity alespoň tak, abychom se dostali na evropský průměr?

Vulgární a přezíravý způsob, jakým se ministr chová k akademické obci, vyvolává podezření, že hlavním účelem celé reformy je dostat univerzity pod politickou kontrolu, a ne z nich učinit efektivní vzdělávací instituce, které by inspirovaly k excelentním studijním i vědeckým výsledkům. V takové situaci je potom studentská i akademická podpora profesora Hampla coby předsedy České konference rektorů nadějí, že se z univerzit ještě nevytratily poslední zbytky inteligence a akademické hrdosti.